

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาสินเชื่อรถแลกเงิน Legal Problems of Car for Cash Contracts

อุดม งามเมืองสกุล¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 19 หมู่ 2 ตำบลแมกกา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000,

เมลล์ติดต่อ: udom4437@gmail.com

Udom Ngammuangsakul²

Faculty of Law, University of Phayao, 19 Moo 2 Tambon Maeka Amphur Muang Phaya 56000,

Email: udom4437@gmail.com

บทคัดย่อ

ผลในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญาสินเชื่อซึ่งใช้รถยนต์เป็นหลักประกัน หรือที่เรียกว่า “สินเชื่อรถแลกเงิน” มีผลกระทบต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เพราะผู้ประกอบการธุรกิจเป็นฝ่ายที่จัดทำสัญญาสำเร็จรูปขึ้น โดยมีข้อสัญญาที่เอาเปรียบและสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคในหลายประการ ลักษณะของสัญญาโดยทั่วไปจัดทำเป็นสัญญาซื้อขายและให้ผู้ขอสินเชื่อทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์คืน นอกจากนี้ยังมีการทำสัญญาในลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการปรับใช้กฎหมายกับสัญญาดังกล่าว อีกทั้งกลไกในการกำกับดูแลผู้ประกอบการให้สินเชื่อรถแลกเงินที่มีใช้สถาบันการเงินยังขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: การคุ้มครองผู้บริโภค, สัญญา, กู้ยืม, เช่าซื้อ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำ

² Assistant Professor, Lecturer

Abstract

Legal effects of car financing contract, also known as “Car for Cash”, bring false impact to consumers because financial entrepreneurs are the parties who draft the form contracts. The form of contracts unfairly exploits consumers in many ways. The general concept of the contract is to conduct a sale contract; and later for the borrower to conduct a hire-purchase contract. Moreover, there are alternative forms of contract conducted to consumers which results to ambiguous legal application. In addition, controlling mechanisms of these financing entrepreneurs who are not financial institutions lack inefficiency. Therefore, relating laws are recommended to be amended.

Keywords: Consumer protection, Contract, Loan, Hire-Purchase

1. บทนำ

การให้บริการทางการเงินที่ประชาชนและในทางธุรกิจมักเรียกกันว่า “การจัดไฟแนนซ์รถยนต์” หรือ “สินเชื่อรถยนต์” ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สินเชื่อสำหรับผู้ที่ต้องการมีรถเป็นของตนเอง และ 2) สินเชื่อสำหรับผู้ที่มีรถแต่อยากได้เงินทุนหมุนเวียน ปัจจุบันธุรกิจการให้สินเชื่อรถยนต์ดังกล่าวมีการขยายตัวอย่างมากและถือเป็นธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่อีกด้านหนึ่งก็ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคเป็นวงกว้างเช่นกัน โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อส่วนบุคคลที่ใช้รถยนต์เป็นหลักประกัน ซึ่งในทางธุรกิจเรียกชื่อที่แตกต่างกัน เช่น “สินเชื่อรถแลกเงิน” “สินเชื่อทะเบียนรถ” หรือ “สินเชื่อจำนำทะเบียนรถ” หรือ “สินเชื่อรถหมุนเงิน” “หรือสินเชื่อรถคือเงิน” หรือ “สินเชื่อเพื่อคนมีรถ” หรือในภาษาอังกฤษ เช่น “Car for Cash” หรือ “Car to Cash” หรือ “My Car My Cash” หรือ “Auto Cash” เป็นต้น

เนื่องจากความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของสัญญา สภาพบังคับของสัญญา สิทธิหน้าที่ระหว่างคู่สัญญา และผลทางกฎหมายของสัญญา อันเนื่องมาจากลักษณะของการทำสัญญาที่แตกต่างกัน ประกอบกับผู้ให้สินเชื่อซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้ทำสัญญาในลักษณะของ “สัญญาสำเร็จรูป” ซึ่งทำไว้ในหลายลักษณะ เช่น ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์โดยให้เจ้าของรถซึ่งเป็นผู้ขอสินเชื่อทำการโอนลอยรถยนต์คันดังกล่าวไว้ และให้ผู้ขอสินเชื่อทำสัญญาเช่าซื้อรถกลับคืนตามจำนวนวงเงินสินเชื่อที่ตกลงกัน ส่วนอีกลักษณะหนึ่ง คือ กำหนดให้ผู้ขอสินเชื่อทำสัญญากู้ยืมตามจำนวนวงเงินสินเชื่อที่ตกลงกันและทำข้อตกลงแนบท้ายสัญญากู้ยืม โดยผู้ขอสินเชื่อส่งมอบสมุดทะเบียนคู่มือรถและเอกสารประกอบที่ใช้ในการโอนทะเบียนรถยนต์ไว้ให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ โดยมีข้อตกลงโอนกรรมสิทธิ์เป็นของผู้ให้สินเชื่อหรือสามารถโอนให้แก่บุคคลอื่นได้ในกรณีที่ผู้ขอสินเชื่อผิดนัดชำระหนี้ เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (Freedom of Will) หรือเสรีภาพในการทำสัญญานั้นเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เท่าเทียมกันในด้านจตุรตระกูล และมีระบบการค้าที่แข่งขันกันอย่างสมบูรณ์ แต่ในภาวะความไม่เสมอภาคในทางเศรษฐกิจ รัฐจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภคมากขึ้น³ เนื่องจากผู้ขอสินเชื่ออยู่ในภาวะจำยอมเข้าทำสัญญาตามที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้จัดเตรียมสัญญาไว้ ผู้ขอสินเชื่อขาดอำนาจในการต่อรองเพราะผู้ประกอบการธุรกิจจัดทำสัญญาขึ้นในลักษณะ “สัญญาสำเร็จรูป” ซึ่งผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรมในหลายกรณี เช่น อัตราดอกเบี้ยและวิธีการคำนวณดอกเบี้ย

³ สุขุม ศุภินิตย์, (2557), คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 4.

ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่สูงเกินควร การกำหนดภาระหน้าที่ให้ผู้บริโภคมากเกินไป มีข้อสัญญาที่เป็นการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของฝ่ายของผู้ประกอบธุรกิจ การถูกบอกเลิกสัญญาและยึดรถที่นำมาเป็นหลักประกันสินเชื่อโดยไม่เป็นธรรม เป็นต้น

ในปัจจุบันแม้ว่าจะมีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคหลายฉบับ แต่ยังขาดความชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะและสภาพบังคับของสัญญาสินเชื่อรถแลกเงิน จึงทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคในประเด็นดังกล่าวยังขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงได้นำเสนอและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญาสินเชื่อรถแลกเงิน (Car for Cash) เพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. ธุรกิจการให้สินเชื่อรถแลกเงิน

การประกอบธุรกิจให้สินเชื่อรถแลกเงิน (Car for Cash) เป็นชื่อที่เรียกกันทางธุรกิจซึ่งไม่มีบัญญัติกำหนดความหมายไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ให้ความหมายของคำว่า “การให้สินเชื่อ” หมายความว่า “ให้กู้ยืมเงินหรือซื้อ ชื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงินเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระผูกพันอื่น” และคำว่า “ธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อ” หมายความว่า “ธุรกรรมที่ผิดเพี้ยน ธุรกรรมการให้เช่าซื้อ ธุรกรรมการให้เช่าแบบลีสซิง และธุรกรรมอื่นที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด”⁴

ดังนั้น จึงอาจให้ความหมายและลักษณะของธุรกิจการให้สินเชื่อรถแลกเงินได้ว่า หมายถึง “การประกอบธุรกิจให้บริการทางการเงิน (ทั้งในรูปแบบการให้สินเชื่อและคล้ายการให้สินเชื่อ) ไม่ว่าจะเป็นการให้กู้ยืมเงิน หรือซื้อ การให้เช่าซื้อ ธุรกรรมการให้เช่าแบบลีสซิง และธุรกรรมอื่นที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อ โดยมีการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันตามสัญญาในลักษณะต่าง ๆ” ซึ่งในรายละเอียดจะต้องพิจารณาลักษณะของสัญญาดังกล่าวตามลำดับต่อไป

โดยทั่วไปการให้สินเชื่อรถแลกเงิน หรือ ในลักษณะที่เป็นการให้สินเชื่อโดยใช้รถยนต์เป็นหลักประกัน ถือเป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่มีความนิยมของทั้งในส่วนของผู้ประกอบธุรกิจและผู้ขอรับบริการทางการเงิน (ผู้บริโภค) เนื่องจากรถยนต์เป็นทรัพย์สินที่มีราคาและสามารถโอนเปลี่ยนมือได้ง่าย สังเกตได้จากจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจให้สินเชื่อรถแลกเงินในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจสถาบันการเงิน หรือ ธุรกิจธนาคารพาณิชย์

⁴ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551, มาตรา 4.

หรือ ธุรกิจเงินทุน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ตัวอย่างเช่น

- บมจ.อยุธยา แคปปิตอล ออโต้ ลีส (สินเชื่อ “กรุงศรี คาร์ฟอรัแคช”)
- ธนาคารธนชาต (สินเชื่อ “เงินสดรถแลกเงิน”)
- ธนาคารไทยพาณิชย์ (สินเชื่อรถแลกเงิน “My Car My Cash”)
- ธนาคารทีสโก้ (สินเชื่อทะเบียนรถ “ทีสโก้ ออโต้ แคช”)
- ธนาคารเกียรตินาคิน (สินเชื่อรถกู้เงินด่วน “Car Quick Cash”)
- บริษัท ลีสซิงกลีกรไทย จำกัด (สินเชื่อ “K-Car to Cash”)
- บริษัท กรุงไทยธุรกิจลีสซิง จำกัด (“สินเชื่อรถหมุนเงิน”)
- บริษัท ซีเอฟจี เซอร์วิส จำกัด (“ศรีสวัสดิ์ เงินติดล้อ”)
- บริษัท อีออน ธนสินทรัพย์ (ไทยแลนด์) จำกัด มหาชน (สินเชื่อ “Motor to Cash”)
- บริษัท กรุงไทย ออโต้ลีส (สินเชื่อ “จ่านำเล่มทะเบียน”)
- บริษัท ไมด้า ลีสซิง จำกัด มหาชน (สินเชื่อ “MIDA Auto for Cash”)

นอกจากนี้ยังรวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจอื่นทั้งที่อยู่ในฐานะนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาที่ได้จดทะเบียนเพื่อประกอบกิจการในลักษณะพาณิชย์กิจตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่อยู่ในภูมิภาคหรือในจังหวัดอีกจำนวนมาก โดยข้อมูลจากสมาคมธุรกิจเช่าซื้อไทยพบว่ามีผู้ให้สินเชื่อในลักษณะกลุ่มธุรกิจเช่าซื้อที่มีจำนวนมากกว่า 150 ราย⁵

3. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาสินเชื่อรถแลกเงิน

3.1 ลักษณะของสัญญา

เนื่องจากลักษณะของสัญญาเป็นประเด็นที่สำคัญเพราะส่งผลในทางกฎหมายหลายประการ เช่น ประเด็นความสมบูรณ์ของสัญญา หลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดี สิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา ซึ่งยังเป็นประเด็นปัญหาที่ยังมีข้อถกเถียงว่าแท้จริงแล้วสัญญาสินเชื่อรถแลกเงินมีลักษณะเป็นสัญญาอะไร โดยในการให้สินเชื่อจะมีขั้นตอนการให้สินเชื่อ ซึ่งจะมีการประเมินราคาของรถยนต์คันที่นำมาขอสินเชื่อ ประกอบกับเครดิตความน่าเชื่อถือและความสามารถในการผ่อนชำระของผู้ขอสินเชื่อแล้วจึงพิจารณาว่าจะอนุมัติวงเงินสินเชื่อจำนวนเท่าใด อัตราดอกเบี้ยและรายละเอียดเกี่ยวกับการผ่อนชำระคืน (ค่างวดและจำนวนงวดที่ผ่อนชำระ) โดยที่ไม่มีการส่งมอบรถยนต์ที่นำมาขอสินเชื่อ ซึ่งลักษณะของสัญญาสินเชื่อรถแลกเงินอาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กลุ่มลักษณะสัญญา คือ 1) เป็นสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าซื้อรถคืน

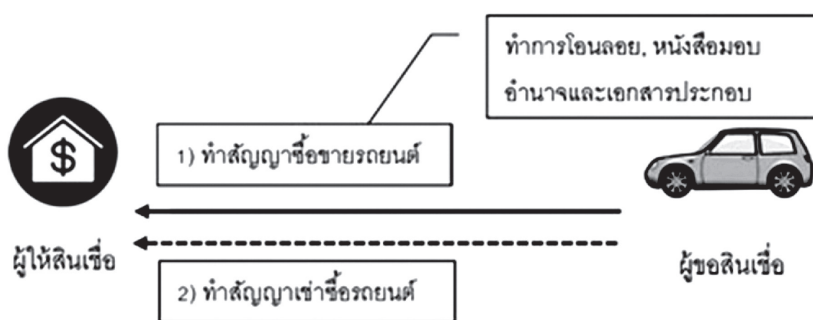
⁵ ข้อมูล ณ วันที่ 20 ตุลาคม 2558 จาก <http://www.thpa.or.th/>

และ 2) เป็นสัญญากู้ยืมเงินและมีเงื่อนไขการชำระหนี้โดยตกลงโอนรถชำระหนี้กรณีผิดสัญญา ดังนี้

3.1.1 สัญญาซื้อขายและเช่าซื้อรถคัน

กรณีนี้ผู้ให้สินเชื่อจะตกลงทำสัญญาซื้อขายรถที่นำมาขอสินเชื่อ โดยทำสัญญาซื้อขายและขณะเดียวกันก็จะให้ผู้ขอสินเชื่อทำสัญญาเช่าซื้อรถคันดังกล่าวคืนภายใต้วงเงินสินเชื่อหรือราคาเช่าซื้อตามตกลงกัน ซึ่งกรณีนี้ยังแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ทำสัญญาซื้อขายโดยมีการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อในใบคู่มือทะเบียนรถเป็นของผู้ให้สินเชื่ออย่างครบถ้วน และทำสัญญาจะซื้อจะขาย 2) ทำสัญญาซื้อขายโดยยังไม่มีมีการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อในใบคู่มือทะเบียนรถเป็นของผู้ให้สินเชื่อทำเพียงการโอนลอยไว้ก่อน และทำสัญญาจะซื้อจะขาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 1 สัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าซื้อ

จากภาพประกอบดังกล่าว สามารถแยกขั้นตอนการการทำสัญญาเป็น 2 ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ 1** ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ที่ผู้บริโภคนำมาขอสินเชื่อ โดยผู้ประกอบการให้ผู้ให้สินเชื่อจะทำการประเมินราคารถยนต์จากราคากลาง⁶ จากนั้นจะทำการตกลงกับผู้ขอสินเชื่อเกี่ยวกับวงเงินที่ต้องการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะให้สินเชื่อในจำนวนไม่เกินร้อยละ 90 ของราคากลาง อย่างไรก็ตามกรณีให้ผู้ให้สินเชื่อที่น้อยหรือมากกว่าราคากลาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือและความสามารถในการใช้เงินคืนของผู้ขอสินเชื่อด้วย

การทำสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นการทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยในขั้นตอนนี้ผู้ขอสินเชื่อจะต้องทำการโอนรถยนต์ของตนให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ ซึ่งมีการดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ

- 1) การโอนลอย คือ การลงนามในสัญญาซื้อขายและโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ พร้อม

⁶ พิจารณาประกอบสภาพรถยนต์ ลักษณะการใช้งาน ระยะทางการใช้งาน ยี่ห้อและรุ่น รวมถึงความนิยมในท้องตลาดและความเปลี่ยนแปลงของสถานะตลาดรถยนต์ใช้แล้วในขณะนั้นเป็นเงื่อนไขในการคำนวณราคากลาง

ทั้งลงลายมือชื่อในเอกสารหนังสือมอบอำนาจการดำเนินการทางทะเบียนรถยนต์ให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ โดยไม่กรอกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ซื้อหรือผู้รับมอบอำนาจ ส่งมอบใบคู่มือทะเบียนรถ และเอกสารสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของตนเองให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ เพื่อใช้สำหรับการเปลี่ยนแปลงใบคู่มือทะเบียนรถกับสำนักงานขนส่งจังหวัดต่อไป

2) ทำสัญญาซื้อขายและจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อในคู่มือทะเบียนรถอย่างครบถ้วน คือ การลงนามในสัญญาซื้อขายและโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ระบุชื่อผู้ให้สินเชื่อเป็นผู้ซื้อ โดยผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันที่นำมาขอสินเชื่อลงลายมือชื่อในหนังสือมอบอำนาจให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ โดยกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ซื้อหรือผู้รับมอบอำนาจไว้แล้วส่งมอบใบคู่มือทะเบียนรถ และเอกสารสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของตนเอง เพื่อให้ผู้ให้สินเชื่อดำเนินการเปลี่ยนแปลงใบคู่มือทะเบียนรถกับสำนักงานขนส่งจังหวัด

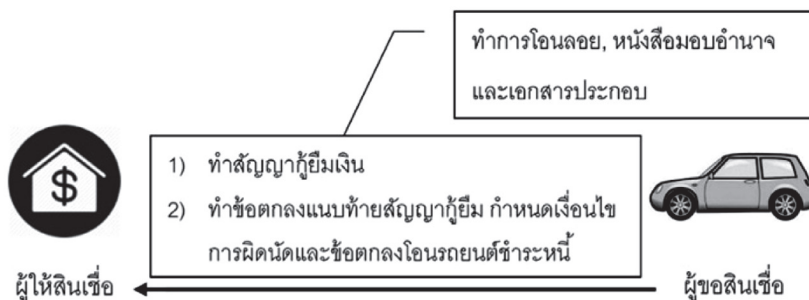
ขั้นตอนที่ 2 ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ หมายถึง การที่ผู้ขอสินเชื่อซึ่งได้ออกลอยหรือโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ให้แก่ผู้ให้สินเชื่อไว้ตามขั้นตอนที่ 1 ทำสัญญาเช่าซื้อรถคันดังกล่าวกลับคืน โดยเป็นการตกลงนำยอดเงินสินเชื่อตามที่ตีราคาและตกลงกันตามขั้นตอนที่ 1 มาเป็นวงเงินสินเชื่อ และตกลงผ่อนชำระราคาเช่าซื้อเป็นงวดๆ ตามที่ตกลงกัน โดยผู้ให้สินเชื่อจะคิดค่าตอบแทนในลักษณะของดอกเบี้ยเช่าซื้อ ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 ถึง มาตรา 574 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังมีการให้สินเชื่อแก่ผู้ขอสินเชื่อที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ แต่อยู่ระหว่างการผ่อนชำระกับผู้ให้สินเชื่อเดิมหรือกับผู้ให้สินเชื่อรายอื่น เช่น กรณีที่อยู่ระหว่างการผ่อนชำระกับผู้ให้สินเชื่อรายอื่น กรณีนี้จะเพิ่มขั้นตอนการขอสินเชื่อมากขึ้น คือ ต้องประเมินวงเงินหักลบจากยอดสินเชื่อที่ค้างชำระเพื่อทำการปิดบัญชีหรือชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อเดิม โดยผู้ให้สินเชื่อรายใหม่จะเป็นผู้ชำระค่างวดให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ และนำยอดเงินทั้งหมดมาทำสัญญาเช่าซื้อฉบับใหม่ โดยในกรณีนี้ผู้บริโภคจะได้รับเพียงเงินส่วนต่างของสินเชื่อเท่านั้น ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า “รีไฟแนนซ์” (Refinance) ตัวอย่าง เช่น นาย ก. ทำสัญญาซื้อรถจากบริษัท มอเตอร์-เอ จำกัด ชำระเงินดาวน์ 250,000 บาท (25%) จากราคารถ 1,000,000 บาท โดยทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์จากบริษัท ลีสซิ่ง-บี จำกัด จำนวน 750,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.00 ต่อปี ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อ/ค่างวด เดือนละ 14,375 บาท รวมจำนวน 60 งวด ต่อมาหลังจากผ่อนชำระค่างวดมาเป็นระยะเวลาเวลากว่า 36 งวด (3 ปี) เป็นเงิน 517,500 บาท นาย ก. มีความจำเป็นต้องใช้เงิน จึงได้ติดต่อขอสินเชื่อกับ บริษัท ลีสซิ่ง-ซี จำกัด ซึ่งได้รับวงเงินสินเชื่อจำนวน 500,000 บาท กรณีเช่นนี้ บริษัท ลีสซิ่ง-ซี จำกัด จะเป็นผู้ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระแก่บริษัท ลีสซิ่ง-บี จำกัด และรับโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์เป็นของบริษัท ลีสซิ่ง-ซี จำกัด โดยนาย ก. ทำสัญญาเช่าซื้อและผ่อนชำระค่าเช่าซื้อกับบริษัท ลีสซิ่ง-ซี จำกัด ตามสัญญาฉบับใหม่ในวงเงินสินเชื่อ จำนวน 500,000 บาท

3.1.2 สัญญากู้ยืมเงินและกำหนดเงื่อนไขการชำระหนี้ด้วยการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์

กรณีนี้ผู้ให้สินเชื่อจะกำหนดให้ผู้ขอสินเชื่อทำสัญญากู้ยืมเงินตามจำนวนที่ตกลงกัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขการชำระหนี้แนบท้ายสัญญากู้ยืมเงินไว้ว่า หากผู้ขอสินเชื่อผิดนัดชำระหนี้ ผู้ให้ยืมมีสิทธิ์บังคับเอากรรมสิทธิ์ที่นำมาประกอบการขอสินเชื่อ โดยผู้ให้ยืมมีสิทธิ์โอนมาเป็นของผู้ให้ยืมหรือจำหน่ายให้กับบุคคลอื่นและนำเงินมาชำระหนี้ตามสัญญาได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 2 สัญญากู้ยืมและกำหนดเงื่อนไขการชำระหนี้ด้วยการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์

จากแผนภาพประกอบดังกล่าว เป็นกรณีที่ผู้ให้สินเชื่อเลือกใช้การทำสัญญากู้ยืมเงิน และทำบันทึกข้อตกลงแนบท้ายสัญญากู้ยืมเงินมาใช้เป็นเครื่องมือการในการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อรถแลกเงิน โดยเป็นสัญญาสำเร็จรูปที่ผู้ประกอบการธุรกิจจัดทำขึ้นมีข้อกำหนดในสัญญา กู้ยืมเงินและบันทึกข้อตกลงแนบท้ายสัญญากู้ยืม โดยจะกำหนดให้ผู้กู้ยืมผ่อนชำระเงินคืนเป็นงวด ๆ และขณะที่ทำสัญญาผู้ขอสินเชื่อจะต้องส่งมอบสมุดทะเบียนคู่มือรถยนต์พร้อมเอกสารประกอบอื่นๆ ที่ใช้สำหรับประกอบการโอนทะเบียนรถยนต์ไว้เป็นหลักประกันแก่ผู้ให้สินเชื่อด้วย พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขแนบท้ายประกอบสัญญากู้ยืมว่า ในกรณีที่ผู้ขอสินเชื่อผิดสัญญา หรือผิดนัดชำระหนี้ ผู้ให้ยืม (ผู้ให้สินเชื่อ) มีสิทธิ์บังคับชำระหนี้เอากรรมสิทธิ์ที่ผู้ขอสินเชื่อ นำมาเป็นหลักประกันได้ทันที โดยมีสิทธิโอนเป็นของผู้ให้สินเชื่อหรือโอนให้บุคคลอื่นได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาลักษณะของการให้สินเชื่อรถแลกเงินตามตัวอย่างทั้ง 2 กรณีข้างต้นทั้งในกรณี 1) ทำเป็นสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าซื้อรถคืน และ 2) ทำเป็นสัญญา กู้ยืมเงินและมีเงื่อนไขการชำระหนี้โดยตกลงโอนรถชำระหนี้กรณีผิดสัญญา ผู้ประกอบการธุรกิจให้สินเชื่อจะเป็นผู้เลือกใช้สัญญาที่ได้เปรียบหรือเป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับตนเองในลักษณะของสัญญาสำเร็จรูป ทั้งนี้เพราะผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นผู้บริโภคไม่มีอำนาจต่อรองจึงอยู่ในภาวะจำยอม ต้องทำสัญญาตามที่ผู้ประกอบการธุรกิจจัดทำไว้ โดยสัญญาทั้งสองลักษณะมีผลทางกฎหมายที่แตกต่าง กันในหลายประการ ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติกฎหมายบังคับหรือจำกัดรูปแบบหรือลักษณะ

ของการทำสัญญาสินเชื่อบริการแลกเงินไว้เป็นการเฉพาะ

3.2 ลักษณะของสัญญากับประเด็นการคุ้มครองผู้บริโภค

ผลอันเนื่องมาจากลักษณะของการทำสัญญาสินเชื่อบริการแลกเงินซึ่งแตกต่างกัน คือ 1) กรณีทำเป็นสัญญาซื้อขายรถยนต์และทำสัญญาเช่าซื้อรถคันดังกล่าวคืน และ 2) ทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินและมีเงื่อนไขการชำระหนี้โดยตกลงโอนรถชำระหนี้กรณีผิดสัญญา ส่งผลทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแยกพิจารณาผลทางกฎหมายกับการคุ้มครองผู้บริโภคในแต่ละกรณี ดังนี้

3.2.1 กรณีทำสัญญาซื้อขายและทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

กรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจเลือกใช้การทำสัญญาซื้อขายและผู้ขอสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์คันเดิมที่นำมาขอสินเชื่อ สามารถแยกพิจารณาผลทางกฎหมายได้สองลักษณะ คือ 1) กรณีสัญญาซื้อขาย และ 2) กรณีสัญญาเช่าซื้อ โดยประเด็นของการทำสัญญาซื้อขาย จะมีผลผูกพันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องสัญญาซื้อขาย⁷ โดยกรณีมีการโอนลอยจะก่อให้เกิดปัญหาทั้งในส่วนของผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นผู้โอนลอยและผู้ให้สินเชื่อซึ่งจะขอล่าวโดยละเอียดถึงปัญหาและผลทางกฎหมายในหัวข้อต่อไป

ในส่วนของสัญญาเช่าซื้อ มีผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 572 – มาตรา 574 และเนื่องจากเป็นสัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าซื้อกับผู้บริโภค จึงเป็นสัญญาที่ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522⁸ ประกอบพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555⁹ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558¹⁰

โดยสัญญาเช่าซื้อที่ผู้ประกอบการธุรกิจจัดทำขึ้นต้องใช้ข้อสัญญา¹¹ และห้ามใช้ข้อสัญญา¹² ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 ตัวอย่างเช่น

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 453 ถึงมาตรา 490.

⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, มาตรา 35 ทวิ.

⁹ “ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555,” (2555, 19 พฤศจิกายน), 54-58.

¹⁰ “ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558,” (2558, 26 มกราคม), ราชกิจจานุเบกษา, 14.

¹¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, มาตรา 35 ตริ.

¹² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, มาตรา 35 จัตวา.

- สิทธิเลิกสัญญา

ตามประกาศฯ ข้อ 4 (4) กำหนดให้สัญญาเช่าซื้อต้องกำหนดเรื่องสิทธิในการเลิกสัญญาไว้ว่า “ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อจะเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น”

สิทธิในการเลิกสัญญากรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดดังกล่าว กำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งตามมาตรา 574 ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหากผู้เช่าซื้อผิดนัดสองงวดติด แต่ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นผู้จัดทำสัญญาจะเขียนข้อสัญญาที่แตกต่างจากมาตรา 574 โดยจะกำหนดว่า “หากผู้เช่าซื้อผิดนัดงวดใดงวดหนึ่ง ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเลิกสัญญาได้” ซึ่งตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าจะมีการทำข้อสัญญาที่แตกต่างจากที่กฎหมายกำหนด แต่หากมิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อตกลงนั้นไม่เป็นโมฆะ¹³ โดยกรณีนี้ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยว่า ข้อสัญญาในลักษณะดังกล่าวไม่ตกเป็นโมฆะ¹⁴

อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าซื้อกับผู้บริโภคนั้นต้องบังคับตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ซึ่งกำหนดไว้ว่า ต้องเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อต้องมีการบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อมาชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ หากผู้เช่าซื้อจะเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะมีสิทธิเลิกสัญญา ดังนั้น การกำหนดในลักษณะเช่นนี้เป็นประโยชน์และเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เช่าซื้อมากขึ้น ซึ่งแตกต่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574

- การโอนกรรมสิทธิ์และดำเนินการจดทะเบียนรถยนต์ให้เป็นชื่อของผู้เช่าซื้อ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการจดทะเบียนรถยนต์ให้เป็นชื่อของผู้เช่าซื้อ ทำให้ผู้เช่าซื้อไม่ได้รับความเป็นธรรมเพราะมีการดำเนินการที่ล่าช้า เช่น ผู้ให้สินเชื่อบางรายนำเอกสารที่ผู้ขอสินเชื่อส่งมอบให้ไปขอสินเชื่อจากผู้ให้สินเชื่อรายอื่นอีกทอดหนึ่ง จึงยังไม่สามารถจดทะเบียนรถยนต์ให้เป็นชื่อของผู้เช่าซื้อได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงมีการบังคับให้สัญญาเช่าซื้อนั้นต้องมีรายละเอียดของสัญญาตามประกาศฯ ข้อ 4 (2) ที่กำหนดไว้ว่า “เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อครบถ้วนรวมทั้งเงินจำนวนอื่นใด ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาแล้ว กรรมสิทธิ์ในรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 151.

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3842/2526.

ที่เข้าซื้อตกเป็นของผู้เข้าซื้อทันที และผู้ให้เข้าซื้อจะดำเนินการจดทะเบียนรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ดังกล่าวให้เป็นชื่อของผู้เข้าซื้อภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ให้เข้าซื้อได้รับเอกสารที่จำเป็นสำหรับการจดทะเบียนจากผู้เข้าซื้อครบถ้วน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถทำการโอนทะเบียนได้โดยมิใช่เป็นความผิดของผู้ให้เข้าซื้อ หากผู้ให้เข้าซื้อไม่ปฏิบัติให้ผู้ให้เข้าซื้อยินยอมเสียเบี่ยปรับโดยคำนวณจากมูลค่าเข้าซื้อในอัตราเท่ากับอัตราเบี่ยปรับที่ผู้ให้เข้าซื้อกำหนดให้ ผู้เข้าซื้อต้องชำระในกรณีผู้เข้าซื้อผิดนัดชำระค่าเข้าซื้อ และถ้าผู้เข้าซื้อต้องดำเนินคดีทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือเบี่ยปรับ ผู้ให้เข้าซื้อจะรับภาระค่าธรรมเนียมค่าทนายความตามความเป็นจริง หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีดังกล่าว”

- การชำระค่าเข้าซื้อในคราวเดียวและการลดดอกเบี่ย

โดยทั่วไปผู้เข้าซื้อที่มีสิทธิ์ที่จะชำระค่าเข้าซื้อหรือปิดบัญชีเข้าซื้อได้ แต่เนื่องจากผู้ให้เข้าซื้อเป็นผู้จัดทำสัญญาเข้าซื้อขึ้นแต่ฝ่ายเดียวจึงมักกำหนดในสัญญาเข้าซื้อไว้ว่า “การชำระค่าเข้าซื้อทั้งหมดในคราวเดียวนั้นจะไม่ใช่เหตุให้ลดดอกเบี่ยตามสัญญา” ซึ่งการคิดดอกเบี่ยในสัญญาเข้าซื้อนั้น ผู้ให้เข้าซื้อจะนำระยะเวลาการผ่อนชำระค่างวดทั้งหมดตามสัญญามาคำนวณดอกเบี่ยแล้วจึงแบ่งชำระเป็นงวด ๆ การที่ผู้บริโภคมองชำระค่าเข้าซื้อทั้งหมดก่อนครบระยะเวลา จึงเป็นการลดระยะเวลาตามสัญญาเข้าซื้อลง ซึ่งผู้บริโภครวได้รับการลดดอกเบี่ยด้วย ดังนั้น จึงบังคับให้สัญญาเข้าซื้อนั้นต้องมีรายละเอียดของสัญญาตามประกาศฯ ข้อ 4 (10) ดังนี้ “กรณีที่ผู้เข้าซื้อมีความประสงค์จะขอชำระเงินค่าเข้าซื้อทั้งหมดในคราวเดียว โดยไม่ผ่อนชำระค่าเข้าซื้อเป็นรายงวดตามสัญญาเข้าซื้อ เพื่อปิดบัญชีค่าเข้าซื้อ ผู้ให้เข้าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เข้าซื้อในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของดอกเบี่ยเข้าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ”

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่าในทางปฏิบัติผู้ประกอบการให้เข้าซื้อรถยนต์จำนวนมายังจัดทำสัญญาเข้าซื้อที่แตกต่างจากที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับผู้บริโภคยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิที่ตนได้รับการคุ้มครองจึงยินยอมปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว เช่น กรณีขอปิดบัญชีเข้าซื้อโดยการชำระค่าเข้าซื้อที่คงเหลือทั้งหมดจะไม่ได้รับการลดอัตราดอกเบี่ยหรือได้รับการลดดอกเบี่ยในอัตราที่น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือกรณีมีข้อกำหนดให้ผู้เข้าซื้อต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือเบี่ยปรับ ค่าบอกกล่าวทวงถาม ค่าธรรมเนียม ค่าทนายความ หรือค่าใช้จ่ายอื่นในอัตราที่สูงเกินจริง เป็นต้น

3.2.2 กรณีเป็นสัญญากู้ยืมเงินและมีเงื่อนไขการชำระหนี้แบบท้าย

กรณีนี้จะมีลักษณะและผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันแยกตามลักษณะของการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งแบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1) กรณีสัญญากู้ยืมเงินและส่งมอบรถยนต์ไว้เป็นหลักประกัน

กรณีนี้ผู้บริโภคจะได้รับการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะ

มีลักษณะเป็นสัญญาไยืมเงิน¹⁵ และสัญญาจำนำ¹⁶ ประกอบพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งผู้ขอสินเชื่อที่ผูกพันตามสัญญาไยืมเงินจะได้รับการคุ้มครองในเรื่องคิดดอกเบี้ยเพราะผู้ให้กู้ (ผู้ให้สินเชื่อ) จะไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี นอกจากนี้ในฐานะผู้จำนำรถยนต์ก็จะได้รับการคุ้มครองในหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของการบังคับจำนำ เช่น ห้ามทำข้อตกลงไว้ตั้งแต่ก่อนเวลานี้ถึงกำหนดชำระว่า “ถ้าไม่ชำระหนี้ให้ผู้รับจำนำเข้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนำ” หรือ “ให้จัดการทรัพย์สินที่จำนำนั้นเป็นประการอื่นนอกจากวิธีการบังคับจำนำ” หากฝ่าฝืนข้อตกลงเช่นนั้นถือว่าไม่สมบูรณ์¹⁷ กรณีที่จะบังคับจำนำ¹⁸ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่า ให้ชำระหนี้และอุปกรณ์ภายในเวลาอันควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกล่านั้น โดยต้องบอกเวลาและสถานที่ซึ่งจะขายทอดตลาดให้ผู้รับจำนำทราบด้วย เป็นต้น

2) กรณีสัญญาไยืมเงินและข้อตกลงแนบท้ายสัญญาไยืมโดยไม่ส่งมอบรถยนต์

ปัจจุบันมีผู้ให้สินเชื่อบางส่วนเลือกใช้การทำสัญญาไยืมและให้ผู้ขอสินเชื่อโอนลอยและส่งมอบสมุดทะเบียนคู่มือรถพร้อมกับเอกสารที่จำเป็นสำหรับการโอนกรรมสิทธิ์หรือเปลี่ยนแปลงชื่อในทะเบียนรถไว้เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ โดยกำหนดข้อตกลงแนบท้ายสัญญาไยืม ตัวอย่างเช่น “ในกรณีที่ผู้กู้ประพฤติผิดนัดหรือผิดข้อกำหนดหรือเงื่อนไขใด ๆ ตามสัญญาไยืมเงินที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กู้ โดยความยินยอมล่วงหน้า ผู้กู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กู้หรือผู้แทนของผู้ให้กู้ใช้สิทธิเข้าไปในสถานที่ใด ๆ ซึ่งรถตามสัญญา อาจจะอยู่ในที่นั้นและเมื่อพบรถคันดังกล่าวผู้ให้กู้มีสิทธิทำการยึดครอบครอง ตลอดจนเก็บรักษารถนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวให้ผู้กู้ทราบอีก และผู้กู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กู้ใช้เอกสารตามสัญญาที่ผู้กู้มอบให้ไว้ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์และเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์รถทางทะเบียนของรถคันดังกล่าวเป็นของผู้ให้กู้และ/หรือบุคคลอื่นที่ผู้ให้กู้ต้องการ โดยผู้กู้ตกลงให้ถือเอาการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำแทนและในนามของผู้กู้เพื่อชำระหนี้ตามสัญญาไยืมนี้ ทั้งนี้ในกรณีที่ผู้ให้กู้ดำเนินการใช้สิทธิตามวรรคแรก แต่รถไม่อยู่ในสภาพเรียบร้อยหรือพร้อมใช้งานได้ดี และ/หรือราคาของรถนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกับค่าอุปกรณ์ดังกล่าวแล้วนั้นเงินยังขาดอยู่เท่าใด ผู้กู้ยินยอมรับผิดชอบใช้เงินที่ขาดจำนวนนั้นให้แก่ผู้ให้กู้จนครบถ้วน”

สำหรับเหตุผลที่ผู้ให้สินเชื่อการเลือกใช้การทำสัญญาในลักษณะดังกล่าวเพราะไม่ต้องการผูกพันตามสัญญาเช่าซื้อเพื่อไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของประกาศคณะกรรมการ

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 650 ถึงมาตรา 649.

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 747 ถึงมาตรา 769.

¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 756.

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 764.

ว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ที่มีบทบัญญัติควบคุมทั้งลักษณะของสัญญาที่ต้องมีในสัญญาตามที่กำหนด และห้ามใช้ข้อสัญญาตามที่กำหนด

อย่างไรก็ดีผู้ประกอบการธุรกิจและคู่สัญญาสามารถเลือกการจัดทำสัญญาในลักษณะดังกล่าวได้ เพราะไม่ต้องห้ามโดยบทบัญญัติกฎหมายใด การเลือกใช้สัญญาใดระหว่างคู่สัญญาย่อมเป็นสิทธิที่พึงกระทำได้ภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) แต่หากพิจารณาไปในเนื้อหาของสัญญาที่นำมาใช้กับสัญญาสินเชื่อรถแลกเงินโดยการทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินและทำข้อตกลงชำระหนี้ด้วยรถยนต์เมื่อผู้กู้ผิดสัญญา จะมีผลทางกฎหมายที่แตกต่างกับกรณีที่เป็นสัญญาเช่าซื้อในหลายประการ เช่น แบบของสัญญา สิทธิหน้าที่ระหว่างคู่สัญญา วิธีการคิดคำนวณอัตราดอกเบี้ย การเลิกสัญญา และการระงับของสัญญา เป็นต้น โดยทั่วไปในทางธุรกิจมักเรียกการทำสัญญาในลักษณะนี้ว่า “จำนำทะเบียนรถ” ซึ่งเป็นการเรียกชื่อที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะสัญญาจำนำต้องเป็นการส่งมอบทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ แต่การส่งมอบเพียงสมุดคู่มือรถมิใช่การจำนำ แต่เป็นเพียงการป้องกันไม่ให้มีการนำสมุดคู่มือรถไปโอนขายให้กับบุคคลอื่นเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ประกอบการเลือกใช้สัญญากู้ยืมเงินและทำข้อตกลงชำระหนี้ด้วยรถยนต์ แทนการชำระหนี้เงินนั้น สัญญาดังกล่าวถือเป็นสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งไม่กำหนดรูปแบบของสัญญาไว้ต่างจากกรณีของสัญญาเช่าซื้อที่ต้องทำเป็นหนังสือตามมาตรา 572 วรรคสอง อย่างไรก็ตามสัญญากู้ยืมเงินที่เกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้¹⁹ นอกจากนี้ยังมีผลทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น

- กำหนดห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

กรณีที่สัญญาเช่าซื้อโดยทั่วไปไม่มีกฎหมายกำหนดหรือห้ามผู้ให้เช่าซื้อเรียกอัตราดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตอบแทนจากผู้เช่าซื้อไว้ แต่กรณีที่สัญญากู้ยืมเงินนั้นกฎหมายห้ามผู้ให้กู้เรียกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี²⁰ ประกอบกับวิธีคำนวณอัตราดอกเบี้ยระหว่างสัญญาเช่าซื้อและสัญญากู้ยืมนั้นโดยทั่วไปมีความแตกต่างกัน โดยสัญญาเช่าซื้อจะคำนวณอัตราดอกเบี้ยแบบคงที่ (Flat Rate หรือ Flat Interest Rate) โดยนำอัตรา Flat Rate ไปคูณกับค่าเช่าซื้อและจำนวนปีที่เช่าซื้อ เพื่อหาดอกเบี้ยทั้งหมดตลอดสัญญา โดยค่างวดที่ต้องชำระต่อเดือนจะเท่ากับค่าเช่าซื้อบวกกับดอกเบี้ยทั้งหมดหารด้วยจำนวนงวดที่ตกลงตามสัญญา

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 653.

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 654 ประกอบพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475.

เช่น วงเงินเช่าซื้อ 1,000,000 บาท อัตราดอกเบี้ย Flat Rate 2.5% ระยะเวลาผ่อนชำระ 5 ปี จะมีดอกเบี้ยทั้งหมดตลอดสัญญา $(1,000,000 \times 2.5\% \times 5)$ เท่ากับ 125,000 บาท และ ค่างวดต่อเดือน $(1,000,000 + 125,000) \div 60$ เดือน (5 ปี) เท่ากับ 18,7500 บาท

มีข้อสังเกตว่า การคิดอัตราดอกเบี้ยแบบ Flat Rate จะทำให้อัตราดอกเบี้ยตลอดอายุของสัญญาสูงกว่าที่กำหนด เพราะไม่นำเงินต้นที่ผ่อนชำระของแต่ละเดือนมาลบออกจากวงเงินสินเชื่อ ซึ่งแตกต่างจากวิธีคำนวณอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงต่อปี (Effective Rate หรือ Effective Interest Rate) หรือที่เรียกว่า “แบบลดต้นลดดอก” ทั้งนี้เพราะอัตราดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมเงินถูกควบคุมตามกฎหมาย รวมถึงห้ามคิดดอกเบี้ยทบต้นและห้ามคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ย²¹

- ข้อตกลงชำระหนี้ด้วยรถยนต์แทนการชำระหนี้เงิน

กรณีที่กำหนดให้ถือเอารถยนต์ซึ่งใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้กู้ยืมเงินเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ให้กู้หรือผู้ให้สินเชื่อ จะมีผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 656 วรรคสาม ที่บัญญัติไว้ว่า “...ถ้าทำสัญญากู้ยืมเงินกัน และผู้ให้กู้ยืมยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอย่างอื่นเป็นการชำระหนี้แทนเงินที่กู้ยืมไว้ หนี้อันระงับไปเพราะการชำระเช่นนั้น ท่านให้คิดเป็นจำนวนเท่ากับราคาท้องตลาดแห่งสิ่งของหรือทรัพย์สินนั้นในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบ” และหากมีการตกลงที่แตกต่างจากบทบัญญัติดังกล่าวถือเป็นโมฆะตามมาตรา 656 วรรคสี่ ดังนั้น แม้ในสัญญากู้ยืมเงินจะกำหนดให้ผู้ให้กู้หรือผู้ให้สินเชื่อ มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอา กับรถยนต์ที่นำมาเป็นหลักประกันกรณีของผู้กู้ผิดนัดชำระค่างวด โดยสามารถเข้าครอบครองรถยนต์และนำรถยนต์มาเป็นกรรมสิทธิ์หรือโอนขายให้กับบุคคลอื่นได้ ตามบันทึกข้อตกลงแนบท้ายสัญญา ข้อตกลงในลักษณะดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะไม่สามารถบังคับได้ เพราะตามบทบัญญัติมาตรา 656 วรรคสอง กำหนดวิธีการคำนวณราคาไว้ว่า ให้คิดเป็นจำนวนเท่ากับราคาท้องตลาดแห่งสิ่งของหรือทรัพย์สินนั้นในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบ จึงตกเป็นโมฆะตามมาตรา 656 วรรคสาม ผู้ให้กู้ยืมหรือผู้ให้สินเชื่อจึงไม่สามารถทำการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์มาเป็นของผู้ให้กู้หรือโอนให้กับบุคคลอื่นได้ ผู้กู้หรือผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์รถยนต์ซึ่งนำมาเป็นหลักประกัน สามารถยกข้อต่อสู้และเพิกถอนการโอนกรรมสิทธิ์และเพิกถอนการเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์รถทางทะเบียนของรถคันดังกล่าวได้²²

- ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคเป็นธุรกิจที่ถูกควบคุมสัญญา

กรณีที่ทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินจะต้องปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

²¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 655 .

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 142/2550.

และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 ซึ่งคุ้มครองการกู้ยืมเงินจากธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภค เช่น กำหนดลักษณะและข้อกำหนดในสัญญา ดังที่ปรากฏในประกาศฯ ข้อ 3 (3) “การจำหน่ายหรือการโอนสิทธิเรียกร้องในสัญญากู้ยืมเงิน หรือสิทธิจำนอง หรือสิทธิจำนำ หรือสิทธิในหลักประกันอื่นใดของผู้ให้กู้ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่บุคคลภายนอก ผู้ให้กู้ต้องแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้กู้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหนึ่งววดของการชำระหนี้หรือดอกเบี้ย หรือววดของการคิดดอกเบี้ย หรือจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้กู้มีเช่นนั้นจะยกเป็นข้อต่อสู้ผู้กู้ไม่ได้ ยกเว้นในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะว่าไม่ต้องทำการบอกกล่าวหรือแจ้งแก่ผู้กู้หรือขอความยินยอมจากผู้กู้” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการกำหนดห้ามมิให้ผู้กู้ฟ้องผู้ให้กู้ตามสัญญาที่กำหนด เช่น ข้อ 4 (1) ข้อสัญญาที่เป็นการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบจากการผิดสัญญาของผู้ให้กู้ (2) ข้อสัญญาที่ให้ผู้ให้กู้บอกเลิกสัญญากับผู้กู้หรือเรียกร้องให้ผู้ชำระหนี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนก่อนกำหนดเวลาในสัญญา โดยผู้กู้มิได้ผิดนัดชำระหนี้ หรือผิดสัญญาหรือผิดเงื่อนไขอันเป็นสาระสำคัญข้อใดข้อหนึ่งในสัญญา (3) ข้อสัญญาที่ให้ผู้ให้กู้บอกเลิกสัญญากับผู้กู้ได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้กู้ เป็นต้น

ในปัจจุบันพบว่าในทางปฏิบัติผู้ประกอบการบางรายเลือกใช้การทำสัญญากู้ยืมเงินแทนการทำสัญญาเช่าซื้อ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกควบคุมตามกฎหมาย และแม้ว่าจะมีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองผู้ซื้อสินค้าในกรณีที่ทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินไว้ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ผู้ประกอบการธุรกิจบางส่วนยังทำสัญญาที่มีลักษณะเอาเปรียบผู้บริโภค เช่น กรณีผู้กู้ยืมผิดสัญญาผู้ให้สินเชื่อจะบอกเลิกสัญญาและเข้ายึดครอบครองรถยนต์ เมื่อมีการนำออกจำหน่ายและได้ราคาไม่ครบถ้วนตามสัญญาผู้กู้ยังต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ซึ่งกรณีนี้ถือว่าขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 656 วรรคสาม และตกเป็นโมฆะตามมาตรา 656 วรรคสี่ แต่เนื่องจากผู้บริโภคยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิที่ตนได้รับการคุ้มครองดังกล่าวทำให้ยินยอมปฏิบัติตามสัญญาที่ผู้ประกอบการจัดทำไว้ เป็นต้น

3.3 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับสัญญาให้สินเชื่อรถแลกเงิน

เนื่องจากลักษณะของสัญญาสินเชื่อรถแลกเงินเป็นสัญญาระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค ดังนั้น จึงอยู่ภายใต้การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540²³ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551²⁴ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแตกต่างไปจากกระบวนการพิจารณาสำหรับคดีแพ่งทั่วไป โดยมีลักษณะใกล้เคียงกับคดีโมฆะในสาระ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค

²³ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540, มาตรา 4.

²⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, มาตรา 3.

อย่างมีประสิทธิภาพ²⁵ โดยผู้บริโภคสามารถยกข้อกฎหมายดังกล่าวขึ้นต่อสู้ผู้ประกอบการได้ ตัวอย่างเช่น กรณีมีข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อกำหนดราคาค่าเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงเกินสมควร ผู้บริโภคสามารถยกขึ้นต่อสู้เพื่อให้ศาลพิจารณาปรับลดให้เป็นธรรมได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 (7) หรือในกรณีที่ผู้ประกอบการจะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วย ให้ผู้ประกอบการเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17 เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการทวงถามหนี้ที่ไม่เป็นธรรมต่อลูกหนี้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างรุนแรง การคุกคาม ขู่เข็ญ การใช้กำลังประทุษร้าย หรือการทำให้เสียชื่อเสียง รวมถึงการให้ข้อมูลเท็จ และการสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่บุคคลอื่น โดยกำหนดวิธีการและข้อปฏิบัติในการทวงถามหนี้ไว้ในหลายลักษณะ เช่น มาตรา 10 กำหนดให้ผู้ทวงถามหนี้ต้องทวงถามหนี้ตามวิธีการ สถานที่ และระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด มาตรา 11 ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะข่มขู่ ใช้ความรุนแรง หรือการกระทำอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่น การใช้วาจาหรือภาษาที่เป็นการดูหมิ่นลูกหนี้หรือผู้อื่น การแจ้งหรือเปิดเผยเกี่ยวกับความเป็นหนี้ของลูกหนี้ให้แก่ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทวงถามหนี้ มาตรา 12 ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะที่เป็นเท็จ หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด และ มาตรา 13 ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะที่ไม่เป็นธรรม เรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ เกินกว่าอัตราที่กำหนด เสนอหรือจูงใจให้ลูกหนี้ออกเช็คทั้งที่รู้อยู่ว่าลูกหนี้อยู่ในฐานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เป็นต้น

4 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับสัญญาและข้อเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหา

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะของสัญญาสินเชื่อกредแลกเงิน

เนื่องจากธุรกิจให้สินเชื่อที่ใช้รถยนต์เป็นหลักประกันไม่มีบทบัญญัติกฎหมายควบคุมหรือจำกัดลักษณะของการสัญญาไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงเลือกใช้รูปแบบ

²⁵ ไชยยศ วรนนท์ศิริ, (2552), แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายผู้บริโภค, สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.supremecourt.or.th/webportal/maincode/content.php?content=component/library/libview.php&id=11&base=17>.

ของสัญญาที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเองและทำสัญญาในลักษณะหลีกเลี่ยงกฎหมาย ทั้งในลักษณะ 1) ทำเป็นสัญญาซื้อขายและทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กลับคืน และ 2) ทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินและกำหนดเงื่อนไขการชำระหนี้โดยการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์แทนการชำระหนี้เงินกู้ยืม ซึ่งทั้ง 2 ลักษณะสัญญาดังกล่าวมีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้การคุ้มครองผู้บริโภคไว้ในหลายประการ แต่ยังมีบางประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข เช่น ปัญหาเกี่ยวกับค่าเช่าซื้อและอัตราดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งยังไม่มีกฎหมายควบคุมอัตราดอกเบี้ยเหมือนกับกรณีสัญญากู้ยืมเงิน หรือปัญหาที่เกี่ยวกับกลไกการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจทั้งที่เป็นสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ และที่ไม่เป็นสถาบันการเงิน ทั้งนี้เพราะลักษณะการจัดทำสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีสภาพบังคับในทางอาญา ทำให้ผู้ประกอบการไม่เกรงกลัวและไม่ปฏิบัติตาม ดังนั้น จึงควรกำหนดมาตรการอื่นเพิ่มเติมเพื่อให้การกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น กำหนดมาตรการลงโทษทางปกครองในกรณีที่ผู้ประกอบการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยการพักใบอนุญาตและ/หรือห้ามผู้ประกอบการให้เช่าซื้อเป็นการชั่วคราว และ/หรือเพิกถอนใบอนุญาตผู้ประกอบการให้สินเชื่อ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบประเด็นปัญหาทางกฎหมายอันเนื่องมาจากการที่ผู้ประกอบการเลือกใช้การโอนลอย ทั้งในขั้นตอนของการซื้อขายก่อนการทำสัญญาเช่าซื้อและการจัดทำเอกสารแนบท้ายสัญญากู้ยืมเงิน ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในหัวข้อที่ 3.1.1 และ 3.1.2 ทั้งนี้เนื่องจากรถยนต์มีชื่อสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 465 วรรคแรก การซื้อขายรถยนต์จึงไม่ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่²⁶ กรรมสิทธิ์ในรถยนต์โอนไปเป็นของผู้ให้สินเชื่อทันทีที่มีการทำสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ให้สินเชื่อกับผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันที่นำมาขอสินเชื่อ²⁷ การโอนลอยจึงเป็นเพียงขั้นตอนของการนำไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงในสมุดทะเบียนคู่มือรถกับกรมขนส่งเท่านั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายได้ เช่น กรณีผู้ขอสินเชื่อบางรายแจ้งเท็จต่อพนักงานตำรวจว่าสมุดคู่มือทะเบียนรถของตนเองหาย แต่ข้อเท็จจริงมิได้หายแต่ได้ส่งมอบให้แก่ผู้ให้สินเชื่อเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ จากนั้นนำหลักฐานการแจ้งความดังกล่าวไปยื่นต่อสำนักงานขนส่งเพื่อให้ออกสมุดคู่มือทะเบียนรถเล่มใหม่แทนฉบับเดิม จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเนื่องจากการโอนลอยซึ่งยังไม่มี การเปลี่ยนชื่อในสมุดคู่มือทะเบียนรถ ดังนั้น เมื่อสำนักงานขนส่งตรวจสอบฐานข้อมูลในระบบก็จะออกคู่มือทะเบียนรถเล่มใหม่ให้ กรณีเช่นนี้ หากผู้ขอสินเชื่อนำรถยนต์คันดังกล่าวพร้อมสมุดทะเบียนที่ออกให้ใหม่ไปโอนขายหรือนำไปขอสินเชื่อกับผู้ให้สินเชื่อรายอื่นจะเกิดปัญหาในทางกฎหมายว่า บุคคลภายนอกที่สุจริต เช่น ผู้รับโอนหรือผู้ให้สินเชื่อรายใหม่ที่รับโอนและ

²⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 456.

²⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 458.

เปลี่ยนชื่อในสมุดคู่มือทะเบียนรถเล่มใหม่ที่ขนส่งดำเนินการให้แนบกับผู้ขอสินเชื่อรายเดิมที่เก็บสมุดทะเบียนคู่มือทะเบียนรถไว้ บุคคลใดจะมีสิทธิคิดว่า

ประเด็นต่อมา กรณีที่ทำเป็นสัญญากู้ยืมโดยทำเพียงการโอนลอยและทำข้อตกลงแนบท้ายสัญญาให้บังคับชำระหนี้เอาที่รถยนต์ กรณีนี้ รถยนต์ไม่ถือเป็นหลักประกันการชำระหนี้อย่างแท้จริงเพราะไม่ถือว่าเป็นเจ้าหนี้บริมสิทธิ²⁸ เจ้าหนี้รายอื่น ๆ มีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์ได้²⁹ ทำให้เจ้าหนี้อาจไม่ได้รับชำระหนี้หรือได้รับชำระไม่ครบถ้วน

แม้ว่าการทำสัญญาซื้อขายรถยนต์โดยวิธีการโอนลอยจะสามารถทำได้และไม่ต้องห้ามโดยกฎหมาย แต่ทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายในหลายประการดังที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นจึงควรดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์และโอนทางทะเบียนและเปลี่ยนชื่อในคู่มือทะเบียนรถให้เรียบร้อยในขณะที่มีการทำสัญญา

4.2 การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะของสัญญาสินเชื่อรถแลกเงิน ไม่อาจทำได้โดยการออกกฎหมายหรือมาตรการใดบังคับให้ผู้สัญญาต้องทำสัญญาอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เพราะถือเป็นการจำกัดการใช้สิทธิตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาที่กระทบกับการประกอบธุรกิจ ปัจจุบันแม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ แต่ปัญหาที่แท้จริงคือ ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพเพราะประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคไม่ทราบถึงสิทธิที่ตนเองได้รับการคุ้มครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจเรียกดูสัญญาที่ผู้ประกอบการจัดทำขึ้นหากไม่มีการร้องเรียนจากผู้บริโภค ทำให้ไม่ทราบว่าสัญญาที่ผู้ประกอบการจัดทำขึ้นนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ดังนั้น ควรพิจารณากำหนดแนวทางและมาตรการควบคุมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น กำหนดมาตรการสุ่มตรวจการจัดทำสัญญาของผู้ประกอบการธุรกิจรวมถึงมาตรการส่งเสริม เช่น การประกาศรับรองหรือยกย่องผู้ประกอบการที่ปฏิบัติตามกฎหมายกำหนด เป็นต้น ดังนั้น จึงเห็นควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1) ควรมีมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อ ไม่ให้สูงเกินกว่าที่กำหนด รวมถึงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น

2) ควรกำหนดให้คณะกรรมการด้านสัญญามีอำนาจในการเรียกดูอย่างสัญญาจากผู้ประกอบการให้เข้าชื่อเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาก่อนนำไปใช้กับผู้บริโภค

²⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 259.

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 290.

3) ควรมีการกำหนดมาตรการลงโทษทางปกครองในกรณีและผู้ประกอบธุรกิจฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น พักใบอนุญาตและ/หรือห้ามประกอบธุรกิจเป็นการชั่วคราว และ/หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจให้สิ้นเชื้อ เป็นต้น

4) ควรมีการเพิ่มทางเลือกในการทำสัญญา เช่น สัญญาจ้างอรรถยนต์ และมีช่องทางอื่นที่ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างสะดวกและมีความเป็นธรรมเพิ่มมากขึ้น

4.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับสัญญาจ้างอรรถยนต์

โดยทั่วไปการสร้างประกันให้แก่เจ้าหนี้จะมี 2 ลักษณะ คือ 1) การสร้างหลักประกันด้วยบุคคล คือ สัญญาค้ำประกัน 2) การสร้างหลักประกันด้วยทรัพย์สิน ซึ่งแบ่งเป็นสัญญาจ้าง และสัญญาจำนำ โดยในส่วนของสัญญาจ้างนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินประเภทที่กฎหมายกำหนดให้จำนองได้เท่านั้น³⁰ ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์บางประเภทที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย คือ 1) เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป 2) แพ 3) สัตว์พาหนะ และ 4) สังหาริมทรัพย์อื่นๆ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้สามารถจดทะเบียนได้เป็นกรณีเฉพาะ เช่น เครื่องจักร ตาม พ.ร.บ. เครื่องจักร พ.ศ. 2514 เป็นต้น

ปัจจุบันพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 มาตรา 17/1 บัญญัติให้รถยนต์ รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ที่จดทะเบียนแล้วเป็นทรัพย์สินประเภทที่จำนองเป็นประกันหนี้ได้ตามกฎหมาย โดยการจำนองต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด และต้องแจ้งจดทะเบียนจำนองต่อนายทะเบียน พร้อมกับ การเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนตามเงื่อนไข วิธีการ และอัตราค่าธรรมเนียมที่ประกาศในกฎกระทรวง ในกรณีดังกล่าวกระทรวงคมนาคมได้เสนอ ร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการจำนองรถยนต์ รถพ่วง รถบดถนนและรถแทรกเตอร์ที่จดทะเบียนแล้วและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนอง พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการและให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แล้วดำเนินการต่อไปได้³¹ แต่ภายหลังกระทรวงคมนาคมได้ถอนเรื่องออกจากการพิจารณา ปรากฏตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2552 ส่งผลให้การจดทะเบียนจำนองรถยนต์ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งพิจารณาเพื่อประกาศใช้กฎกระทรวงดังกล่าว เพราะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งทุนโดยใช้รถยนต์เป็นหลักประกันโดยไม่ต้องส่งมอบรถยนต์เหมือนกับสัญญาจำนำ เป็นทางเลือกของผู้ประกอบธุรกิจให้สิ้นเชื้อเพราะสัญญาจ้างอรรถยนต์ทำให้ผู้รับจำนองมีหลักประกันการชำระหนี้อย่างแท้จริง โดยผู้ให้กู้ที่รับ

³⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 703.

³¹ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 พฤศจิกายน 2551.

จำนองรถยนต์สามารถบังคับเอาทรัพย์สินในลักษณะจำนองได้ สิทธิ ประกอบกับสิทธิจำนอง จะตกติดไปกับรถยนต์ที่จำนอง ในส่วนของผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ก็จะได้รับการ ค้ำครองตามกฎหมายในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยและวิธีการในการบังคับจำนอง

5. บทสรุป

สินเชื่อรถแลกเงินมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อผู้ขอสินเชื่อซึ่ง เป็นผู้บริโภคในวงกว้าง แม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การค้ำครองด้านสัญญาตามพระราชบัญญัติค้ำครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 รวมถึงกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 อย่างไรก็ตามการคุ้มครองการประกอบธุรกิจให้สินเชื่อยังขาดประสิทธิภาพ เพราะในส่วนของ ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นสถาบันการเงิน เช่น ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำกับดูแลตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 แต่ในส่วนของผู้ประกอบธุรกิจให้สินเชื่อ ที่เป็นบุคคล คณะบุคคลและ/หรือนิติบุคคลซึ่งไม่ใช่สถาบันการเงินซึ่งจดทะเบียนเป็นพาณิชย์กิจ และให้สินเชื่อในลักษณะดังกล่าวตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 ยังขาด กลไกการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรกำหนดกลไกควบคุมผู้ประกอบธุรกิจที่มีสถาบัน การเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควบคู่ไปพร้อมกับการควบคุมข้อสัญญาให้เกิดความเป็นธรรม ต่อผู้บริโภคและมีกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2543). **กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไชยยศ วรนนท์ศิริ. (2552). **แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายผู้บริโภค**. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 3 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.supremecourt.or.th>
- ดาราพร ธีระวัฒน์. (2542). **กฎหมายสัญญา: สภาพใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหา
ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปกรณ์ นิลประพันธ์. (2548). **การพัฒนามาตรการคุ้มครองผู้บริโภค**. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 3 กันยายน 2558, จาก www.lawreform.go.th
- พอพันธุ์ คิดจิตต์. (2536). “แนวความคิดและผลกระทบเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.”
จุลพาห. 40, 38-54.
- สุขุม ศุภินิตย์. (2557). **คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Translated Thai References

- Wongwattanasan, C. (2000). **Consumer protection law**. Bangkok: Winyuchon. [in Thai]
- Woranansiri, C. (2009). **Concepts on the enforcement of consumer protection law**. Retrieved October, 3 2015, from <http://www.supremecourt.or.th> [in Thai]
- Thirawat, D. (1999). **Contract law: New states of the current contract and difficulties on unfair contract terms**. Bangkok: Thammasat University. [in Thai]
- Nilrapunt, P. (2005). **Developing consumer protection measures**. Retrieved October, 3 2015, from www.lawreform.go.th [in Thai]
- Kidjit, P. (1993). "The Concept and impact on unfair contract terms." **Dullaphah Journal**. 40, 38-54. Bangkok. [in Thai].
- Supanit, S. (2514). **Consumer protection law text**. 9nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]